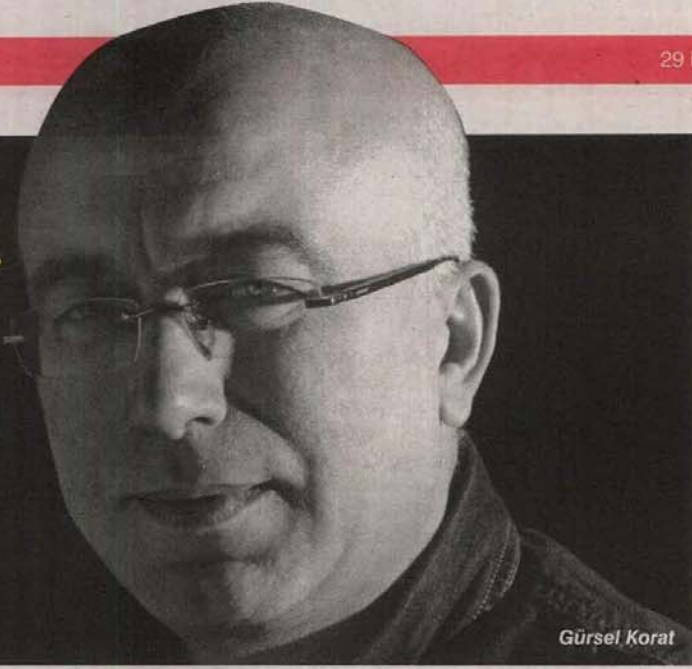

CAN YATIR

GÜRSEL KORAT İLE 'UNUTKAN AYNA' ÜZERİNE...

Oysa 'insanlık'ta birleşmek zor değildi

Gürsel Korat

NETAMELİ bir konu üzerinden gidiyorsunuz "Unutkan Ayna'da; Ermeni Tehciri. Bunun size yaşattığı zorluklar oldu mu merak ediyorum doğrusu? Hangi yanından yakalamaya çalıştınız meseleyi? Yazarken nasıl boğuştuunuz bu konuyla?

Masumlar mezarlığından geçerken hiçbir şey olmamış gibi yürümek zor. Zorluk şur: Pek çok siyasal ölçünün birbirine karıştığı bir sahada dolaşıyorsunuz, zamanın kirliliği kavramların üstündeki tozu silkelemek zorundasın ve insana bunların dolayımından değil doğrudan vicdani bir alandan bakmalısın. Öykü başından pek çok egele takır; her yazdığınız sözcük ayak bağı. Anlatmak istediğiniz şey ölümlere, kovalamacılara, önyargılara tosluyor. Bunu aşabilmek için elimde tek araç vardı: Tehcirin yarattığı büyük kaosun arka plana kaydırıp bundan etkileneni insanı ön plana çıkarmak. Tarihçi gibi değil kurmaca yazar gibi davranmak.

■ "Unutkan Ayna" şüphesiz bir kurgu fakat içinden gerçekleri aktığı bir kolu da var muhakkak. Romanın bu gerçek ve kurgu yanlarından bahsedebilir misiniz bize?

Tarihsel dönem aslına pek uygundur; anayasa hareketleri, 1908 İttihat ve Terakki, Birinci Dünya Savaşı. Okur bu atmosfere hemen girer. Bunu yaşam biçimiyle gösterdim, hiçbir tarihsel kişiliği, kurumu yahut büyük olayları betimlemedim. Ölçüm şuydu: 1915 yılındayız. Okur yazarlık çok az. Haberler kulaktan kulağa geliyor, üstelik savaş nedeniyle devletler doğru bilgiyi de manipüle ediyor, propaganda gereği. Bütün haberler karman çorman olmuş. Öyle bir çağda yaşayan insanlar olayları nasıl görür?

Bu nedenle romanın tarihsel arka planını çok uzaktan tuttum. Gülen, oynayan, ağlayan, kaygılanan insanlar öne getirdim. Bu nedenle "Unutkan Ayna" döneme ayaklarını simsıkı basar ama bakın bunlar gerçek diyerek bağırıp çağırılmaz. Roman insan öyküsüdür ve iyi bir yazar da anlattığı kişileri gerçek kişiler arasından seçmez. En azından onu kurmaca bir kişilik haline getirebilecekse tarihsel kişiyi seçer. Ben bu nedenle Şems ve Celal öyküsü anlattığım halde, daha önceki romanım "Yine Doğdu Tanyıldız"ında onlara başka adlar vermiş ve kurmaca kişiliklere dönüştürmüştüm.

Bir de şunu söylemeliyim ki "iyi" ve "kötü" kişileirim yok benim. Yani hiç kimseyi iyi ya da kötü demedim, bunu okura bıraktım. Romanım asıl olarak bir kişinin romanı da değil. Çağımız merkezdeki karakteri tek olmaktan çıkarma ve çoğaltma çağıdır çünkü.

■ "Unutkan Ayna'nın tarihsel akışa ve olaylara en yakın duran romanınız olduğunu söylersem, ne dersiniz?

Hayır derim. Benim romancılığım da tarihsel zemin çok inandırıcıdır ve bu nedenle olaylar içine düşmüşsünüz, olayları yaşamışsınız duygusu uyandırır. Fakat bu benim için yeterli değildir, gerçeğe inandırıcı okura şunu düşündürmek de pek hoşuma gider: "Bunların hepsi yazarın kurmacası."

Karıncı okurda gerçeklik duygusu uyandıran, hayrete düşürecek kadar içeriden yazılan pek çok olayın bir yazarlık oyunu, bir kurmaca başarısı olduğunu hissettirmeksizin roman yazarı olmak, amatör tarihçi olmak anlamına gelir. Tarih isteyen tarih kitaplarına başvursun. Romanın amatör tarihçiler tarafından sürekli iğfal edilene namusunu korumak yazarların işi olsa gerektir.

■ Bu bağlamda kurgusal gerçeklik ve tarihsel gerçeklik arasındaki bağ hakkında ne düşünüyorsunuz? Olmalı mı? Olacaksa nasıl?

Çoğu insanın romanı "roman gibi" okuyamadığı bir ülkede yaşadığını bilmek, en büyük zorluk. Roman okunmuyor da sanki tarih araştırılıyor, biyografi okunuyor ya da din propagandası yapan metinlerle huzura eniliyor! Yazar her konuyu anlatır, "hangisi netamelidir, hangisi sorun yaratmaz" diyen kişiden de yazar değil reklamcı-pazarlamacı çıkar. Ben roman yazdım, politik ve ahlaki vicdanımın kabul edemeyeceği olayları yıllarca düşündüm. Roman yazmanın kimseye ders vermek, tarih öğretmek olmadığını bilerek, hiçbir didaktik yola sapmadan öykümü kurdum.

■ Buradan Kapadokya'ya geçmek isterim. Kapadokya sizin için özel bir yer. Üzerine konuşmayı da, yazmayı da seviyorsunuz. Nasıl bir alan açıyor derdinizi anlatmakta size bu coğrafya. Genel bir bakışla ve "Unutkan Ayna" özelinde...

Coğrafi mekanlarla yazanın ilişkisi basit bir "memleket aşkı" değildir. Yazar bir coğrafi mekandan dili, davranışları, ezgiyi, gün ışığını, karanlığı, yıldızları, gün doğumunu, ay ışığını, sediri, tahtayı, duvanı, bağları, bahçeleri alır. Onları kendi içinin bağları bahçeleri, ay, güneşi yapar. Kapadokya bunların ötesinde eşsiz ve benzersiz yeraltı dünyasıyla benim edebiyatıma zaten girmiş bir yer. Bu alanın tarihsel zeminini, yaşam biçimini, dervişlerini, papazlarını, ressamlarını, beylerini, dinlerini ben anlattım ve anlatmayı sürdürüyorum. Benim işim Kapadokya'yı yalnızca sevmek değil, onu bir estetik imgeye yükseltmektir. Ben Kapadokya'yı bir roman aurası oluşturan mekan olarak kurdum. Karıncı bir coğrafi mekan, romanlara konu olmamışsa henüz derinlik kazanmamıştır; yazıktır ona.

■ Devlet aklı ve vicdanın sesinin çatışmasından doğmuş bir roman "Unutkan Ayna". Hangi bağlamıyla ele aldınız bu kavramları?

Ermenilerin başına gelenleri anlatırken bir kere "bizimkilerin" onlara ne yaptığını anlatan kişilerin küçük anekdotları benim için çok zihin açıcı oldu. Halkımız

kendi arasında Ermeni olaylarını çok rahat konuşur ama giderek bu konu tabu olmaya ve kol kırılıp yeni içinde kalsın dendiğini gördüğü için durmadan vazife çıkarıp bu olaylar yok gibi davranmayı da öğrenmiştir. Sanki anlatırsak biz katil, bir vebalı olacaktı gibi. Babamız hırsız, katil veya uğru ise bunu değiştirme şansımız olmadığı gibi, onun bu özelliklerinden sorumlu tutulmamız da ahlaki değildir. Babamızın ne yaptığını bilerek susmamız ise bizim ahlaksızlığımız olur. Yazar tüm insanlığın vicdanıyla dolaşan kişidir, böyle hesaplarla işi olmaz.

■ Devlet demişken Miralay Ziya'dan da bahsetmek gerekir diye düşünüyorum. Ziya'nın tavın devletin aklının yansıması gibi daha çok ama kişisel hesaplaşmayı da bannıyor. Nedir tam olarak? Açıklar mısınız? Miralay Ziya ile anlatmak istediklerinizi merak ediyorum?

Q. Rumelili bir asker. Yeni Türkiye'nin kurucusu askerlerin bir prototipi sayılabilir. Anavatani Makedonya'yı kaybetmiş bir vatansız. Anadolu'ya da yitirmemek için savaş koşullarında çalın gibi hareket eden bir adam. Anadolu'ya gelip Rumeli'de yitirdiğinin rüvanşını alıyor. Ama romanda söylemediğimi şimdi söyleyebilirim, fakat bir Pyrrus zaferi bu. Tutkulu, trajik bir ruh.

■ "Unutkan Ayna'da kadınların çok önemli bir yeri var.

Tarih erkektir; güç ve iktidar savaşta bu yüzden kanlı, hırsız ve gözyaşı doludur. Bu yüzden geçmişteki erkeklerin elinden kurtarmak gerekir. Kadın ezilmiştir ama yaşamı ince bir yerden kavramayı da öğrenmiştir. Kadının olduğu yerde ot biter, temizlik vardır, sorumluluk çoğalır. İnce ruhlu olmayı kadından öğrenir her insan. Yani erkek çocuk ve kadın, herkes. Ben öyle kadınları bulup çıkarmayı çok severim.

■ Son olarak; bu toprakları, devlet aklının tüm kışkırtıcılığına rağmen bitirilemeyen birlikteliğinden söz edelim. Tıpkı kahramanlarımız Memet ve Kırkor gibi.

Aynı dille duygulanırlar, aynı müzikle güler, aynı ağıtla ağlarlar. Bizi bölen din ve ırk oldu. Oysa "insanlık'ta birleşmek zor değildi.

Unutkan Ayna

Gürsel Korat
Yapı Kredi Yayınları
280 s.